

Když těžba ropy poškozuje lidská práva

Ken Saro-Wiwa, celým jménem Kenule Beeson Saro-Wiwa (10. října 1941), byl nigerský scénárista a spisovatel, který se věnoval ochraně práv obyvatel delty řeky Niger.

V roce 1990 založil „Movement for the Survival of the Ogoni People“ (MOSOP – Hnutí za přežití národa Ogoni), které ostře kritizovalo chování ozbrojených skupin britsko-nizozemské ropné firmy Royal Dutch Shell. Společnost proto zastavila v roce 1993 těžbu v oblasti a nigerijská vojenská vláda následně zakázala organizaci MOSOP. Vláda pokračovala v represí i v roce 1994, kdy uvěznila Saro-Wiwu, a řada členů MOSOP byla povražděna režimem diktátora Saniho Abachi. Přes protesty světové veřejnosti byl Saro-Wiwa popraven oběšením v Port Harcourt 10. listopadu 1995. Stejný osud potkal i dalších osm čelných představitelů hnutí. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Ken_Saro-Wiwa)

Agentura Bloomberg vydala 3. listopadu 2015 zprávu, že Royal Dutch Shell selhal při čištění čtyř míst ropných skvrn v deltě řeky Niger, tři z nich označil nigerijský regulátor v rozporu se skutečným stavem za dekontaminované¹.

Těžba ropy dnes způsobuje porušování lidských práv přímo i nepřímo, a to i v zemích, odkud surovinu dováží Česko. Každý jeden den k porušování přispívá naše republika platbami za dovoz ropy: 173 milionů korun do Ruska, 106 milionů do Ázerbájdžánu a 37 milionů do Kazachstánu².

Rusko

- Ruské úřady zakazují či rozhánějí protesty za použití násilí, blokují řadu internetových stránek. Neziskové organizace jsou státem nuceny se označovat jako „zahraniční agenti“. Výhrůžky novinářům a tlak na nezveřejňování kontroverzních nesouhlasných materiálů jsou na denním pořádku. Řada aktivistů je ve vězení. Vraždy novinářů a aktivistů jsou vyšetřovány nestandardně a s průtahy. (<http://www.amnesty.cz/rusko/>)
- Fungování nezávislých organizací občanské společnosti Rusko potlačuje. Od doby, kdy vstoupil v platnost „zákon o cizích agentech“ v roce 2012 byly stovky nevládních organizací vystaveny neohlášeným „inspekčním“ úřadů. Několik

¹ Více informací na <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-11-03/shell-fails-to-clean-four-nigeria-oil-spill-sites-amnesty-says>

² Statistika zahraničního obchodu <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO> (kód KN8 pro zemní plyn je 27112100 a pro ropu 27090090)

organizací muselo zaplatit vysoké pokuty za to, že se odmítly označit za „cizí agenty“. Některé organizace musely svou činnost ukončit.

(<http://www.amnesty.cz/rusko/>)

- Ekologický aktivista Jevgenij Vitiško, který několik let kritizoval zásahy do lidských práv i devastaci přírody v souvislosti s přípravou olympijských her, byl 3. února 2014 odsouzen k 15denní vazbě za „drobné výtržnictví“, 12. února téhož roku mu byl potvrzen nepodmíněný trest na 3 roky za rozbití plotu, protože chtěl dokumentovat ilegální stavbu a devastaci lesního porostu na oploceném území.
(<http://www.amnesty.cz/pripady/pripad/rusko-vitisko>)
- Dva dny před zahájením olympijských her v Soči, 6. února 2014, zadržely ruské úřady dalšího ekologického aktivistu – Igora Charčenka. Na jeho vůz zaútočili tři maskovaní muži, kteří ho následně předali policii.
(<http://www.amnesty.cz/pripady/pripad/rusko-vitisko>)

Ázerbájdžán

- Prezident Ázerbájdžánu İlham Alijev je u moci od roku 2003, kdy převzal funkci od svého otce³.
- Za jeho vlády se Ázerbájdžán stal jedním z nejautoritativnějších post-sovětských států.
- Opozici potírá s odkazem na hrozbu islámského extremismu, využívá tvrdé cenzury a státem ovládané soudy⁴.
- Díky bohatým zásobám ropy a zemního plynu však západní státy přivírají nad těmito praktikami oči a tolerují je⁵.
- Při protivládních demonstracích došlo k zatýkání občanů i pronásledování novinářů.
- Ázerbájdžánské orgány se snaží umlčet politické a občanskoprávní aktivisty po mnoho let. Aktivisté, kteří se zúčastní pokojných protestů, se často stávají oběťmi svévolného zatýkání a nespravedlivých soudních procesů na základě smyšlených obvinění od „výtržnictví“ či „odpor při zatýkání“, až po daleko závažnější obvinění z „držení nelegálních drog a zbraní“. Pokojné protesty jsou okamžitě násilně rozehnány pořádkovou policií.
(<http://www.amnesty.cz/pripady/pripad/aktiviste-nida-ve-vezeni>)
- Ázerbájdžánská lidskoprávní aktivistka a ředitelka Institutu pro mír a demokracii Lejla Junusová a její manžel Arif Junus byli odsouzeni k 8,5 a 7 letům vězení. Oba byli souzeni za údajný podvod a další trestné činy. Oba otevřeně kritizovali ázerbájdžánskou vládu a poukazovali na omezování svobody slova v zemi.
(<http://www.amnesty.cz/pripady/pripad/azerbajdzan-manzele-janusovi>)
- Devět aktivistů z prodemokratického mládežnické organizace NIDA bylo mezi březnem a květnem 2013 zatčeno a v lednu 2014 je na základě vykonstruovaných obvinění odsoudili. Obvinění byli z držení nelegálních drog a zbraní nebo narušování veřejného pořádku. Byli odsouzeni k trestu odnětí svobody v rozmezí od šesti do osmi let. Všichni svou vinu odmítali, ačkoli se někteří později, údajně pod nátlakem, přiznali.
(<https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/azerbaijan/report-azerbaijan/>)

³ <http://m.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/230079-schwarzenberg-nazval-azerbajdzan-rodinnou-diktaturou-hrozi-zastaveni-obchodu/>

⁴ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/170989-prijizdi-prezident-azerbajdzanu-zeme-ktera-pohani-kazde-ctvrte-auto-v-cr/>

⁵ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/170989-prijizdi-prezident-azerbajdzanu-zeme-ktera-pohani-kazde-ctvrte-auto-v-cr/>

Kazachstán

- Prezident Nursultan Nazarbajev ohlásil plán vládnout až do roku 2020 – z toho důvodu zadal svým vědcům úkol, aby se snažili odhalit tajemství nesmrtelnosti⁶.
- Na den svých narozenin vymyslel „Den hlavního města“, které je každoročně velkolepě oslavováno.
- V parlamentu neexistuje opozice, tisk je pod tuhou státní kontrolou.
- K posílení své osobní moci využívá Nazarbajev klanových a etnických struktur a rozsáhlého policejního aparátu⁷.
- Režim využívá bohaté zásoby ropy a zemního plynu k štědrým sociálním výdajům, financován je také díky přízni ruských, čínských i západních investorů.
- Aktivisté jsou k jakémukoliv veřejnému shromáždění nebo demonstraci povinni předem získat povolení od místních úřadů. Roznášení letáků, spontánní protesty nebo nošení oblečení zobrazující politická hesla bez předchozího souhlasu jsou považovány za porušení právních předpisů. V několika incidentech byla použita síla k rozeznání poklidných setkání. Organizátoři a účastníci byli často pokutováni nebo odsouzeni k administrativní vazbě na dobu až 15 dní⁸.

Turkmenistán

- Prezident Turkmenistánu Gurbanguli Berdymuhamedov je u moci od roku 2006, kdy nastoupil po zemřelém prezidentovi Saparmuratu Nijazovovi (Turkmenbašim – otci všech Turkmenů)⁹.
- Svého protivníka v první prezidentské volbě nechal vsadit do vězení, volby (jak v roce 2007, tak v roce 2012) byly označeny za nedemokratické a zmanipulované, v druhých volbách nebylo dovoleno kandidovat žádnému opozičnímu kandidátovi¹⁰.
- Opět (po vzoru Turkmenbašiho) dochází k budování kultu osobnosti – ve velké míře se objevují nadživotní obrazy prezidenta v ulicích měst¹¹.
- Nedávno veřejně vystoupil se svou písní.
- Sám sobě udělil zlatý řád s diamanty.
- Nařídil výstavbu obřího jezera v poušti Karakum.
- Nařídil, aby ze střech všech městských domů zmizelo „ohyzdné množství satelitních antén“ (tímto krokem chce zřejmě zamezit vlivu zahraničních a svobodných médií).
- Režim je trvale kritizován nejrůznějšími lidskoprávními organizacemi za potlačování svobody slova, potírání opozice a porušování dalších lidských práv.
- ČR podporuje Turkmenistán dovozem zemního plynu

Kontakt a více informací

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA, 723 559 495, jiri.kozelouh@hnutiduha.cz

Vydalo: Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno; Lublaňská 18, 120 00 Praha

www.hnutiduha.cz

⁶ http://zpravy.idnes.cz/kazachstan-nazarbajev-elixir-mladi-jogurt-fjz-zahranicni.aspx?c=A121106_213810_zahranicni_aha

⁷ http://www.lidovky.cz/prezident-kazachstanu-slavil-nadelil-si-nejvetsi-mesitu-pex-zpravy-svet.aspx?c=A120709_104029_in_zahranici_jv

⁸ <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/kazakhstan/report-kazakhstan/>

⁹ http://zpravy.idnes.cz/vladce-turkmenistanu-se-potvrdil-ve-funkci-zapad-mlci-kvuli-plynu-105-zahranicni.aspx?c=A120213_102240_zahranicni_aha

¹⁰ http://zpravy.idnes.cz/vladce-turkmenistanu-se-potvrdil-ve-funkci-zapad-mlci-kvuli-plynu-105-zahranicni.aspx?c=A120213_102240_zahranicni_aha

¹¹ http://zpravy.idnes.cz/turkmensky-prezident-vyhral-milionovy-zavod-fo8-zahranicni.aspx?c=A130430_133544_zahranicni_im